

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOLIQ TIZIMI VA UNING TARKIBIY TUZILISHI

Ortiqboyeva Nodira Axilovna

Fan Biznes ishini tashkil etish va yuritish Ish joyi: Olmaliq Abu Ali Ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

Annotatsiya: *Maqolada O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi va uning tuzilishi, O'zbekistonda amaldagi soliq tizimi qanday tuzilganligi, uning asosiy qismlari va ular haqida ma'lumotlar berilgan. Shuningdek, ushbu maqola O'zbekiston Respublikasi soliq qonunlari, soliq organlari va ularning vazifalari haqida, soliq to'lash tartibi va soliq tizimi bilan bog'liq boshqa muhim masalalar bo'yicha ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.*

Kalit so'zlar: *Soliq tizimi, tuzilishi, soliq qonunlari, soliq organlari, soliq to'lash, vazifalari.*

O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi Oliy Majlis tomonidan qabul qilingan qonunlar va qarorlar asosida tuzilgan bo'lib, keyinchalik Oliy Majlis tomonidan o'zgarishlar kiritish orqali yangilanadi. O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi davlatning moliyaviy va iqtisodiy siyosatini belgilaydi va moliyaviy ishlarni aniq tartibda boshqarishning zaminidir. O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi haqida batafsil ma'lumotlar uchun quyidagi qonun va qarorlarga murojaat qilingadi:

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi – O'zbekiston Respublikasi soliq tizimining asosiy qonuni bo'lib, soliq organlarining faoliyatini, soliq to'lovlari va soliq xarajatlari hisoblanish tartibini belgilaydi.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan chiqarilgan qarorlar soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi bilan bog'liq muhim masalalarni belgilaydi.

3. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining qonunlari va qonun hujjatlari soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi haqida qonuniy asoslar ko'rsatadi.

4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari – O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan chiqarilgan qarorlar soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi bilan bog'liq amaliy masalalarni belgilaydi. Bu qonunlar va qarorlar soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi haqida batafsil ma'lumotlar olish uchun muhim manbalardir. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Soliq organlarining rasmiy veb-saytlarida ham ilgari ma'lumotlar topish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi davlatning moliya siyosati va iqtisodiyotini amalga oshirish, davlat byudjetini to'ldirish, moliyaviy resurslarni yig'ish va ulardan foydalanishni ta'minlash maqsadida o'rganiladigan tizim

hisoblanadi. Soliq tizimi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, qonunlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar asosida faoliyat yuritadi.

O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi quyidagi asosiy tarkibiy tuzilmalardan iborat:

- Soliq organlari – soliq tizimining boshqaruvi va amaliyotini ta'minlash uchun tuzilgan organlar. Ularning asosiy vazifalari soliq to'lovlarini to'lash, soliq xarajatlarini hisoblash va boshqa soliq masalalari bilan shug'ullanishdir.
- Soliq to'lovlari – fuqarolar tomonidan davlat byudjeti bo'yicha moliyaviy majburiyatlarni bajarish uchun to'lanadigan mablag'lar.
- Soliq xarajatlari – davlat budjetidan olingan mablag'lar hisobidan davlat faoliyatini ta'minlash uchun sarflanadigan mablag'lar.
- Soliq to'lash huquqiga ega bo'lgan shaxslar – soliq to'lovlarini to'lash yoki soliq xarajatlarini hisoblash uchun moliyaviy yuk bo'lgan shaxslar.
- Soliq tartibi – soliq tizimini tartibga solish, soliq to'lovlari va soliq xarajatlarini hisoblash tartibi.

O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi konstitutsiya va qonunlar bilan belgilab qo'yilgan bo'lib, davlat moliya siyosatini amalga oshirishda katta ahamiyatga ega. Bu tizim davlat byudjetini to'ldirish, moliyaviy resurslar jamg'arish va ulardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Soliq deganda davlat organlari tomonidan davlat yoki mahalliy hokimiyat faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun tashkilotlar va jismoniy shaxslardan undiriladigan to'lov tushuniladi. Davlat byudjeti daromadlarining asosiy manbai soliqlardir. Shuningdek, soliq iqtisodiy kategoriya sifatida sof daromadning bir qismini byudjetga jalb qilish shakli bo'lib, moliyaviy munosabatlarning tarkibiy qismi hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi davlat byudjetini shakllantirish, undirish va undan foydalanish jarayonlarini o'z ichiga olgan tizimdir. Mamlakatda moliyaviy resurslarni undirish, moliyalashtirish va ulardan foydalanish soliq tizimi orqali amalga oshiriladi. Bu tizimda soliq organlari, soliq subyektlari va soliq to'lovchilar ularning ahamiyatini o'zlashtirish ustida ish olib boradilar. O'zbekiston Respublikasi soliq tizimining tarkibiy tuzilmasi soliq organlari va boshqa turdosh tashkilotlarning faoliyatini belgilovchi hujjatlardan iborat. Soliq organlarini Prezident, Vazirlar Mahkamasi, Davlat soliq qo'mitasi va boshqa tashkilotlar boshqaradi. Ularga yuklangan vazifa va funksiyalardan kelib chiqib, moliya siyosatini amalga oshirish, soliq qonunchiligini yaratish va ularga kiritilgan o'zgartirishlarni takomillashtirish vazifalari yuklangan.

Yuqorida aytilganlarning barchasini hisobga olgan holda, men shunday xulosaga kelishim mumkin. O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilmasi mamlakat moliya siyosatini shakllantirish, moliyaviy resurslarni yig'ish va ulardan foydalanish jarayonlarini boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tizimning samaradorligi va islohotlari mamlakat iqtisodiy

rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Demak, O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilmasi mamlakat moliya siyosatini shakllantirishda va mamlakat iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tizim haqida ko'proq ma'lumot olish uchun yuqoridagi adabiyotlardan foydalanish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "O'zbekiston Respublikasi Soliq Kodeksi"
2. "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi bilan bog'liq"
3. "O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi haqida"
4. "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari soliq tizimi va uning tarkibiy tuzilishi bilan bog'liq"
5. Soliq organlarining rasmiy veb-saytlarida joylashtirilgan ma'lumotlar